

ovšem někdo samostatně takové dílo, nebo je opatřil výkladem a pod., je to nové dílo, chráněné zákonem o původském právu.

Tolik uvedli jsme v hlavních rysech o původském právu a jeho ochraně. Jest jasno, že nová úprava tohoto právního odvětví je dnes akutní. Jest si proto přáti, aby osnova tohoto zákona, již před časem předložená Národnímu shromáždění, došla, třeba ještě po některých změnách ve smyslu přání interesovaných kruhů brzkého uzákonění.

Dr. Vladimír Procházka:

Přehled zákonodárství o placené dovolené dělníků a soukromých zaměstnanců.

Československo.

V Československu upravuje placenou dovolenou zaměstnanců všeobecně zákon ze dne 3. dubna 1925, č. 67 Sb. z. a n.; zvláštní ustanovení platí mimo to pro obchodní pomocníky a horníky.

Všeobecný zákon (č. 67/1925) vztahuje se na všechny zaměstnance, kteří vykonávají práce nebo služby na základě pracovního nebo služebního poměru a nevykonávají jich jako vedlejší zaměstnání a příležitostně, dále na učně; vyjmuti z jeho platnosti jsou však sezonní zaměstnanci, zemědělství a lesní dělníci na denní plat, domácí dělníci, ti zaměstnanci, pro něž státní dovolenou zvláštní zákony (obchodní pomocníci, horníci) a konečně státní a jiní veřejní zaměstnanci, jichž dovolená je upravena služebními předpisy. Dovolená činí 6 dní v roce po 1-ročním, 7 dní po 10-letém a 8 dní po 15-letém nepřetržitém zaměstnání v témž podniku nebo u téhož zaměstnavatele. Učňové mají již po půlročním nepřetržitém zaměstnání v témž podniku nebo u téhož zaměstnavatele nárok na 8 dní dovolené. Neděle a svátky připadající do dovolené počítají se do ní a platí se za ně. Do doby rozhodné pro dovolenou započítává se vojenská služba a čas, který zaměstnanec zmeškal pro nemoc, úraz, nebo jiné důležité příčiny týkající se jeho osoby, nevyvolané úmyslně nebo hrubou nedbalostí. Podmínkou pro udělení dovolené jest stálé a správné zachování doby pracovní, u učňů také pořádné docházení do živnostenských škol pokračovacích; neomluveně zmeškaná pracovní doba se odečte od dovolené. Dostal-li zaměstnanec výpověď, nebo vystoupil-li z práce z důvodu opravňujícího zrušiti smlouvu bez výpovědi, má nárok na poměrnou část dovolené. Naproti tomu nepřísluší dovolená zaměstnancům, kteří před jejím nastoupením byly propuštěni bez výpovědi z důležitých důvodů. Dovolená je placená; zaměstnanci přísluší po její dobu mimo veškeré sjednané přídatky náhrada mzdy, odpovídající průměrnému výdělku z posledních 4 týdnů před nastoupením dovolené, vypočítaná podle zásad nemocenského pojištění. Sociálně-pojišťovací příspěvky jest nutno po dobu dovolené platiti. Náhrada mzdy nepřísluší osobám, které v době dovolené pracovaly za úplatu pro osoby cizí. Dovolená se uděluje zpravidla od 1. května do 30. září; rozvrh určuje správa závodu po úradě s předsedou závodního výboru, resp. důvěrníkem zaměstnanců nebo nejstarším zaměstnancem. Platnost jednotlivých ustanovení tohoto zákona je donucující a nelze ji vyloučiti jednotlivými pracovními smlouvami.

Zákon z 16. ledna 1910, č. 20 ř. z., ve znění cís. nař. z 10. ledna 1915,

č. 8 ř. z. o obchodních pomocnících stanoví v § 17, že zaměstnanec má po 6-měsíčním nepřetržitém trvání služebního poměru nárok na dovolenou aspoň 10-denní, po 5letém, resp. 15letém trvání služebního poměru na dovolenou aspoň 2, resp. 3-týdenní. Po dobu dovolené podrží zaměstnanec nárok na peněžité požitky. Doba, po kterou nemohl zaměstnanec pracovat pro nemoc nebo úraz, se do dovolené nezapočítává. Nárok na dovolenou zaniká, dal-li zaměstnanec výpověď.

Podle zákona z 1. července 1921, č. 262 Sb. z. a n. mají dělníci a dělnice zaměstnaní při hornictví po jednorozční nepřetržité služební době při hornictví v revíru nárok na závodem placenou dovolenou. Výměra dovolené činí:

při služební době	1— 5 let	5 dnů,
»	»	»	5—10 » 7 »
»	»	»	10—15 » 10 »
»	»	»	přes 15 » 12 »

Neděle a svátky připadající do dovolené počítají se do ní a platí se za ně. Nemoc a vojenská služba se počítají do doby rozhodné pro výměru dovolené. Přestoupení z jednoho závodu do druhého nepřerušuje služební dobu, pokud mezi výstupem z práce a opětným vstupem do ní neuplynulo více než 14 dní, jde-li o práci v téže revíru, 21 dní, jde-li o práci v různých revírech. Neoprávněně zameškané směny se od dovolené odpočítávají. Výpověď kterékoli strany nepůsobí zánik nároku na dovolenou, spadá-li tato ještě do výpovědní lhůty. Náhrada za dovolenou rovná se mzdě se všemi příplatky a nepřísluší za dny, v nichž dovolenec pracoval za plat pro jiné osoby. Rozvrh dovolené sestavuje správa závodu v dohodě se závodní radou.

Rakousko.

V Rakousku upravuje placenou dovolenou zaměstnanců celá řada zákonů. Všeobecným zákonem jest zákon z 30. července 1919, č. 395 stát. zák. o dělnické dovolené; pro některé kategorie zaměstnanců upravují dovolenou zákony speciální (jsou to: domácí pomocníci, soukromí zaměstnanci ve vyšších službách, statkoví úředníci, herci, domovníci, zemědělstí dělníci v Dolních Rakousích, domácí, lesní a zemědělstí zaměstnanci v Horních Rakousích).

Zákon z 30. července 1919, č. 395 stát. zák., o dělnické dovolené, vztahuje se na dělníky zaměstnané v podnicích živnostenskému řádu podrobených, v podnicích jmenovaných v § 2 zákona o obchodních pomocnících, v podnicích hornických, dopravních a státních i jiných veřejných. Dělníky jsou zde míněni zaměstnanci a učňové, pokud nejsou používáni převážně ke konání služeb kupeckých, nebo vyšších nekupeckých. Po jednom roce nepřetržitého trvání služebního poměru mají dělníci nárok na 1 týden a po pěti letech nepřetržitého trvání služebního poměru na 2 týdny placené dovolené; mladiství, mladší 16 let, mají nárok již po jednorozčním služebním poměru na 2 týdny placené dovolené. Za naturální požitky dostane dělník náhradu. Nárok na dovolenou zaniká, dá-li dělník výpověď nebo byl-li propuštěn z důležitého důvodu bez výpovědi. Ustanovení smluv omezující právo na dovolenou jsou neplatná.

Zákon z 26. února 1920, č. 101 stát. zák. o služební smlouvě domácích pomocníků stanoví v § 9, že domácí pomocník (pomocnice) má po ročním nepřetržitém trvání služebního poměru nárok na dovolenou v trvání 1 týdne, po dvouletém trvání služebního poměru na dovolenou v délce 2 týdnů a po pětiletém trvání služebního poměru na dovolenou

v délce 3 týdnů. Pro dobu dovolené přísluší domácímu pomocníkovi vedle platu zvláštní přírůstek na dovolenou, jenž činí polovinu peněžitého požitku připadajících na dobu dovolené. Nárok na dovolenou zaniká, když domácí pomocník dal výpověď nebo byl z důležité příčiny propuštěn bez výpovědi. Lze-li se důvodně domnívat, že zaměstnavatel dal výpověď jen proto, aby zmařil pomocníkův nárok na dovolenou, má pomocník nárok na odškodné ve výši požitků příslušných za dovolenou; použití tohoto ustanovení jest však vyloučeno, byla-li dána výpověď před uplynutím osmi měsíců prvního nebo některého následujícího služebního roku. Zákon tento platí jen pro města s více než 5000 obyvateli.

Spolkový zákon z 11. května 1921, č. 292 spolk. zák. o služební smlouvě soukromých zaměstnanců (Angestelltingengesetz), kterým byl nahrazen předválečný zákon o obchodních pomocnících, upravuje dovolenou v § 17. Po 6 měsících služby má zaměstnanec nárok na každoroční nepřetržitou placenou dovolenou v délce aspoň 2 týdnů, po 5 letech služby v délce 3 týdnů, po 10 letech služby v délce 4 týdnů a po 25 letech v délce 5 týdnů. Když trval služební poměr nepřetržitě aspoň 2 leta, započítává se do služební doby, rozhodující pro dovolenou, také služební doba, kterou dotyčný ztrávil jako zaměstnanec nebo dělník u jiných zaměstnavatelů v tuzemsku, trvalo-li každé jednotlivé zaměstnání aspoň 6 měsíců, a započítává se až do maxima 5 let. Zaměstnancům s vysokoškolskými studii započítává se do doby rozhodné pro nárok na dovolenou doba studijní. Doba, kdy nemohl zaměstnanec pracovat pro nemoc nebo úraz, nesmí se započítat do dovolené. Nárok na dovolenou zaniká, když zaměstnanec dal výpověď nebo byl propuštěn z důležitého důvodu bez výpovědi.

Spolkový zákon z 26. září 1923, č. 538 spolk. zák. o služební smlouvě vyšších zaměstnanců zemědělských a lesnických závodů (Gutsangestelltingengesetz), upravuje dovolenou v § 15: po 6 měsíčním nepřetržitém trvání služebního poměru náleží každoročně dovolená v trvání 2 týdnů, po 5 letech v trvání 3 týdnů, po 10 letech v trvání 4 týdnů a po 25 letech v trvání 5 týdnů. Po 2-letém trvání služebního poměru se započítává doba ztrávená u jiných zaměstnavatelů podobně jako u zákona č. 292/1921 (Angestelltingengesetz). Totéž platí i o započítávání studií a o ostatních ustanoveních. Zákonem tímto byl nahrazen předválečný zákon z 13. ledna 1914, č. 9 ř. z., jenž neobsahoval žádných ustanovení o dovolené.

Spolkový zákon z 13. července 1922, č. 441 spolk. zák. o služební smlouvě herců upravuje dovolenou v § 18. Uzavřel-li herec smlouvu služební aspoň na 6 měsíců, resp. na více než 1 rok, nebo trval-li už služební poměr tak dlouho, náleží herci dovolená v délce 2, resp. 4 týdnů; za každý další smluvní rok zvyšuje se dovolená o 2 dny až do maxima 6 neděl. Doba, kdy nemohl zaměstnanec konat služby pro nemoc nebo úraz, nezapočítává se do dovolené.

Spolkový zákon z 13. prosince 1922 č. 878 spolk. zák. o služební smlouvě domovníků přejímá v § 5, odst. 2., pro domovníky ustanovení všeobecného zákona z 30. července 1919, č. 395 stát. zák. o dovolené dělníků.

Zemský zákon pro Dolní Rakousy z 22. března 1921 o zemědělských dělnících, který se vztahuje též na pomáhající příslušníky rodiny a na zemědělské domácí pomocnictvo, stanoví v § 24, odst. 2., že zemědělské dělníci, kteří byli více než rok nepřetržitě zaměstnáni v tomže podniku nebo u téhož zaměstnavatele, mají nárok na dovolenou v trvání 8 dní, které možno vzít si též jednotlivě.

Zemský zákon pro Horní Rakousy z 10. března 1921 o služebních poměrech domácích, zemědělských a lesních zaměstnanců určuje v §u 17, odst. 10.—13. pro tyto zaměstnance týdenní dovolenou, trval-li služební poměr u téhož zaměstnavatele nepřetržitě aspoň 1 rok, dvoutýdenní, trval-li 4 leta, třídenní trval-li 7 let.

Polsko.

Zákon ze 16. května 1922 o dovolených zaměstnanců v průmyslu a obchodu vztahuje se na všechny zaměstnance v průmyslu, hornictví, obchodu, kancelářích, dopravnictví, nemocnicích, ústavech sociální péče nebo veřejné užitečnosti, jakož i ve všech jiných podnicích i když nemají účel výdělkový, ať jsou provozovány soukromými osobami nebo veřejnými či autonomními korporacemi; nevztahuje se na zaměstnance podniků sezonních, v nichž se pracuje méně než 10 měsíců v roce a na řemeslné podniky zaměstnávající ne více než 4 dělníky. V těchto řemeslnických závodech mají právo na dovolenou pouze učňové.

Tito zaměstnanci mají po nepřetržitě práci v jednom podniku po dobu 1 roku nárok na 8-denní placenou dovolenou, po 3 letech nepřetržité práce na 15-denní dovolenou. Mladiství do 18 let a učňové mají nárok na roční dovolenou 14-denní. Zaměstnanci pracující duševně mají po půl roku nepřetržité práce nárok na dovolenou v trvání dvou týdnů, po práci celoroční v trvání 4 týdnů.

Nárok na dovolenou zaniká, dal-li zaměstnanec výpověď, nebo zavinil-li sám svoje propuštění bez výpovědi. Nárok na plat po dobu dovolené zaniká, pracuje-li zaměstnanec v té době za mzdu pro jiný podnik.

Sovětský Svaz.

Kodex práce z 9. listopadu 1922 upravuje dovolenou v člancích 114—119. Každý zaměstnanec má každoročně po 5½ měsíci zaměstnání nárok na dovolenou v trvání aspoň 2 týdnů, mladiství do 18 let v trvání 4 týdnů. Zaměstnanci v podnicích zvláště nezdravých a nebezpečných mají mimo to nárok na doplňkovou 2-týdenní dovolenou. Tato doplňková dovolená, jakož i dovolená mladistvých nesmí býti nahrazena peněžní kompensací. Do dovolené se nezapočítávají dovolené zdravotní a z důvodů mateřství. Dovolené možno udělovati v každé době roční, pokud tím není rušen pravidelný běh prací. Rozvrh dovolené stanoví rozhodčí odhadní komise, není-li jí, zástupci dělníků (závodní rady) v dohodě se správou závodu.

Finsko.

Zákon z 1. června 1922 o pracovních smlouvách, který se vztahuje na všechny zaměstnance, vyjímaje ty, kteří vykonávají práci na rozkaz veřejných úřadů, stanoví v čl. 14., odst. 3 až 5, že má každý zaměstnanec po nepřetržitém jednoročním zaměstnání u téhož zaměstnavatele právo na nepřerušenu dovolenou v trvání nejméně 7 všedních dnů. Po půlročním nepřetržitém zaměstnání v trvání 4 všedních dní. Pro dovolenou nesmí býti nic strženo ze mzdy a zaměstnanci s naturálními požitky mají nárok na příslušnou náhradu, tráví-li dovolenou jinde než v místě zaměstnání. Pracuje-li zaměstnanec z vlastní vůle po dobu dovolené, má nárok na přiměřenou další náhradu. Ustanovení smluv, která omezují dovolenou zaměstnanců, jsou neplatná.

Zákon z 24. října 1919, ve znění zákona z 29. května 1922 o pracovních poměrech v obchodních podnicích, kancelářích

a skladištních stanoví v čl. 9, že obchodní zaměstnanci mají po 6 měsících služby nárok na placenou dovolenou v délce 1 týdne, po 1-roční službě na dovolenou 2-týdenní, po 5-leté službě na dovolenou měsíční.

Lotyšsko.

Zákon z 24. března 1924 o pracovní době určuje v článku 18. aspoň 2-týdenní placenou dovolenou všem dělníkům a zaměstnancům, kteří byli zaměstnáni aspoň 6 měsíců v jednom podniku.

Italie.

Zákonný dekret z 9. února 1919 o služební smlouvě soukromých zaměstnanců určuje v § 9, že zaměstnanci mají podle délky zaměstnání nárok na výroční dovolenou v trvání 10 až 20 dní s plným platem. Nárok zaniká, byla-li dána výpověď.

Dánsko.

Zákon z 6. května 1921 o právních poměrech mezi pány a čeledí stanoví pro čeled v článku 20. po 6měsíčním zaměstnání 3denní dovolenou, po 1ročním zaměstnání 6denní dovolenou.

Španělsko.

Řád o práci na palubě lodí dopravních a osobních z 10. října 1919 stanoví pro důstojníky i mužstvo po 12-měsíční službě na též plavidle nebo na různých plavidlech téže společnosti placenou dovolenou v trvání 1 měsíce (článek 4, odst. 1 a článek 23, odst. 2).

Lucemburk.

Zákon z 31. října 1919 o služební smlouvě soukromých zaměstnanců stanoví v článku 10, odst. 1, že zaměstnanci mají nárok po 3 letech služby na 10 dní dovolené a po 5 letech služby na 20 dní dovolené se zachováním plného platu.

Švýcarsy.

Kanton Bernský zavedl placené dovolené pro dělnice (zákon z 23. února 1908), kanton Tessinský pro zaměstnance podniků obchodních a průmyslových a pro dělníky pekařské a cukrářské (zákon z 15. ledna 1912, nařízení ze 6. února 1913 a zákonný dekret z 29. prosince 1922) a kanton Curyšský pro služby (nařízení státní rady z 28. listopadu 1922).

Island.

Zákon z 30. července 1909 zavedl dovolené učňů v obchodech.

Švédsko a Norsko

připravují návrhy zákonů o placené dovolené pro zaměstnance. Švédský návrh má se vztahovati na všechny zaměstnance v závodech průmyslových a jiných, pokud zaměstnávají pravidelně více než 4 dělníky na účet 1 zaměstnavatele, jde-li o podnik ležící mimo město aspoň s 4000 obyvatel. Z působnosti zákona jest vyňato zaměstnání u státu, dále řada prací, mezi nimi hlavně prováděné státem práce zdravotnické, lesní, zemědělské, na veřejných železnicích, práce obchodních pomocníků, služba na lodi atd. Výraz dělník nezahrnuje zaměstnance ve vyšších službách. Dělník má nárok na 8-denní placenou dovolenou, byl-li bez přerušení zaměstnán u téhož zaměstnavatele nebo v témž podniku od 16. září nejbližšího předešlého roku a potom aspoň 1 měsíc při práci, na kterou se zákon vztahuje.

Poznámka: Systematický rozbor zákonů o dovolené jest podán v článku »La législation sur les congés annuels des travailleurs« v č. 1. »Revue Internationale du Travail« z ledna roku 1925.

Československé vystěhovalectví do Francie.

(Pokračování.)

Při této příležitosti obdržel jsem též oficiální celkové číslice o naší imigraci do Francie za rok 1924. Číslice průmyslové imigrace překvapila mne samého, poněvadž těch, kteří tam jeli na své risiko, muselo býti dle oné číslice více než těch, jež jsme tam umístili my. Dle číslice sdělené mi šéfem ústředny pařížské, přibyli do Francie v průmyslu v roce 1924 celkem 9902 Čechoslováci. Jelikož číslice námi obstaraných osob činila s příslušníky rodin 4793, činil by počet těch, kdož tam jeli samovolně, 5109, tudíž nadpoloviční většinu. Sdělené číslice zdají se býti přesné, poněvadž počet dělnictva zemědělského shoduje se až na nepatrnou diferenci s úřední cifrou zdejší. Diference ta může snadno vzniknouti tím, že my zde registrujeme jeden transport ještě ve starém roce, a ve Francii jej registrují již v příštím roce. V úvodu psaném dříve než tato stať, mluvil jsem o několika dobrých tisících. Nuže, nepřeháněl jsem, těch »tisíc« je více, než jsem sám odhadoval. Činila tudíž naše celková emigrační číslice do Francie v r. 1924 bezpečně přes 15.000 našich příslušníků.

Přejdu nyní k otázce mezd, za jakých pracují naši příslušníci ve Francii.

Ze tří předchozích let našeho organisovaného vystěhovalectví do Francie, o kterých pojednávám ve svém referátu, lze označiti jen prvý rok (1922) jako rok vysoké konjunktury výdělkové. Frank platil tehdy tolik, že dělníci, odesílaní námi tehdy do Francie, z největší části k v a l i f i k o v a n í s t a v e b n í c i, posílali domů po úhradě živobytí až i 2000 Kč měsíčně. Stoupnutím naší koruny, pak částečným zdražením životních potřeb i ve Francii v době poklesu franku, s nímž nedržely mzdy stejný krok, změnila se ovšem situace našich vystěhovalců značnou měrou. O možnosti větších úspor lze mluvit jen v těch případech, kde pracuje dělník v pracovních místech s příznivými mzdovými podmínkami při levném zaopatření, po případě též při práci delší než osmihodinové, nebo v dobré práci úkolové. Mám sestavený podrobný přehled mezd největších objedrávek z r. 1924. Nemělo by však účelu uváděti vám všechny ty suché číslice. Rozdal jsem vám aspoň po výtisku hornické smlouvy, jednotné pro všechny uhelné doly. Můžete tudíž posouditi výši mzdy aspoň v této kategorii, která participuje na celkovém umístění 43%. Minimální zaručený výdělek za 8hodinovou směnu činí u kvalifikovaného havíře s víceletou praxí jen 15 franků, u havíře-učně jen 14 franků. Průřizný úkolový výdělek pohybuje se u havíře mezi 17—21 franky, u havíře-učně mezi 16—18 franky. Strava s chlebem stojí denně asi 8 franků, byt ve společných barácích 10—20 frs měsíčně. Srážky na pensijní pojištění a nemocenskou pokladnu činí 6% mzdy.